

Zeleni grad nove generacije

Sadržaj

Uvod	1
Jednakost i raznolikost	
Zeleni grad - zajednica zasnovana na raznolikosti	3
Podjednak urbani razvoj	4
Umjetnost i kultura otvaraju grad	5
Grad i spol	6
Okolišna pravda	7
Urbana demokracija i edukacija	8
Mobilnost	
Život u gradu bez automobila	9
Bicikl u zelenom gradu	10
Svi smo mi pješaci	11
Zdrav grad	
Grad aktivnih ljudi	12
Grad u suradnji s prirodom	13
I hrana je politički čimbenik	14
Efikasna vlast	
Zelena gradska vijećnica	15
Koristan otpad	16
Energetska demokracija	17
Ekonomija zelenog grada	18
Zeleni grad	
Vaš grad štiti klimu	19
Ekološki trag	20
Zeleni grad u Europi - Europa u zelenom gradu	21
Globalizacija u zelenom gradu	22
Zeleni grad na internetu	23

Zeleni grad za zelenu generaciju

Razvoj zelenog grada zahtjeva hrabru političku viziju, jer problemi zadiru u svakodnevni život, sežu izvan gradskog područja, a treba ih riješiti multidisciplinarnim pristupom. Pritom treba uspostaviti mjerilo u kojemu je isplativo samo ono što je i održivo.

Grad je civilizacijsko žarište i odraz aktualnih političkih snaga, te slika i prilika svijesti njegovih stanovnika. U mnogim europskim gradovima sve su vidljivije posljedice ekonomskog neoliberalizma i socijalnog konzervativizma koji se očituju u divljačkom betoniranju svih raspoloživih površina, i podizanju neodrživo visokih zgrada. One s jedne strane reflektiraju goleme količine sunčevog svjetla i podižu temperaturu okoline, a s druge strane bacaju sjenu na sve što je niže od njih. I dok neki uživaju u takvom prizoru, misleći kako je to odraz napretka i razvoja, mudrost nas uči kako je takav grad osuđen na polagano umiranje i gubitak duše kojom je privlačio stanovnike.

Današnji su gradovi jedni drugima jeftine replike, a iznad svega vlada vulgarna računica koja četvorni metar nastoji pretvoriti u što veći profit. Tu nema milosti. Pred takvom gramzljivošću nestaje raznolikost i prepoznatljivi tragovi povijesti, nestaje životni prostor građana, zatiru se tragovi ugodnog i sigurnog života.

Zašto bi grad bio toliko velik da ga s kraja na kraj nitko ne može prijeći za manje od stotinu minuta? Zar je pola sata vožnje do prvog travnjaka napredak i znak standarda?

Zar je nizinski ozon koji nagriza čelične i aluminijske konstrukcije golemih zgrada zaista nadomjestak povjetarcu koji godi ljudskim plućima, a koji se gradom nekoć prelijevao iz obližnjih šuma?

Zar je opravdano i dugoročno isplativo pretvaranje parkova i šume u građevinske zone za bezoblične viletine bogatih - a bez uređene kanalizacije i ostale infrastrukture...

Kad se svemu tome doda potpuno neznanje

o energetske održivoj gradnji, pa svaka nova palača i novi supermarket zahtijeva nemjerljive količine skupe energije kojoj infrastrukturne izvore osigurava grad proračunskim novcem stanovnika, sasvim je razumljiv bijeg najbogatijih pojedinaca i ekonomski nezavisnih uspješnih tvrtki - što dalje od takvoga grada.

Zbog toga nam hitno treba alternativni koncept zelenog grada, održivo funkcioniranje populacije stisnute u premali prostor, mnogo viša kvaliteta svakodnevnog života i trajna briga za okoliš - na lokalnoj i globalnoj razini.

Međutim, grad je samo dio ukupnog prostora u kojemu živimo u svom zavičaju, u svojoj regiji, državi ili na svom rodnom kontinentu. Ma kako nam se velikim činilo prostranstvo koje vidimo iz aviona nad gradskom zračnom lukom, posredni i nevidljiv utjecaj podivljalog grada vođenog politikom bez morala i pameti poguban je izvor zaraze u svakoj zemlji, pa i regiji.

Jer, uvijek će se naći sitni moćnik koji će oponašati onoga malo većeg...

Uplete li se u te igre i vlada i državna administracija, patološki se modeli repliciraju posvuda, ponekad i u smiješno malome mjerilu.

Teško je danas napisati recept za zeleni grad. Iako smo to pokušali ovom publikacijom i mnogim primjerima, stigli smo tek do svojevrsnog zelenog manifesta. Traži se grad po mjeri stanovnika - pun života, s mnogo radnih mjesta na kojima se proizvodi višak vrijednosti dovoljan za trajnu

socijalnu sigurnost i razumnu gradnju objekata za opuštanje i zabavu. Preduvjet kvalitetnom urbanom životu je jasna podjela između javnog i privatnog, te stalna kontrola gradskih vlasti koje moraju biti na strani javnog dobra i potreba građana.

Javni prostor mora biti pravno zaštićen, a svima dostupan. Oba spola valja postaviti na jednaku razinu, potpuno ukloniti socijalnu bijedu i arhitektonske barijere.

No to nije sve. Moderni gradovi imaju mnogo jači utjecaj od fizičke površine koju pokrivaju. Bez obzira na naše sadašnje navike, a dobrim dijelom i umjetno stvorene potrebe, moramo misliti na dobrobit budućih generacija te poštivati prava i potrebe raznovrsnog biljnog i životinjskog svijeta oko nas. Sve je povezano i teško je odrediti prioritete.

Kad se spominje održivi urbani razvoj - a to je sve češće izgovarana fraza - mislimo na kulturu i ekonomiju, čist zrak i vodu, na činjenicu da svaki odbačeni komad smeća i nepotrebno upaljena žarulja utječu na ostatak planeta. Zamisao je dobra u svakom pogledu, no premalo se govori o tehnologiji i ekonomiji održivog grada, o nesagledivim mogućnostima zapošljavanja u području održivosti i obnovljivih izvora energije, o cijelom životnom konceptu, od odgoja, školovanja, poljoprivrede, do industrije i zdravstva...

A sve to zaista nema mnogo veza s ovim što nas danas okružuje. Nije u pitanju futurizam niti arhitektura budućnosti. Riječ je o preživljavanju na najmanje bolan način, s minimalnim gubicima. Tražimo odgovore na istodobni raspad ekonomskog, društvenog i moralnog - a sve pod prijetnjom globalne klimatske promjene, opće gladi i žeđi.

Razloga postojećem skučenom i mehaničkom pristupu u predviđanjima mogućeg razvoja ima mnogo, no najizravniji je tehničko neznanje. Sve naše globalne i lokalne nevolje koje će nas neminovno zateći u sljedećih deset... dvadeset... ili trideset godina, što je razdoblje dovoljno blisko da se zabrinemo za nas same, za našu djecu i unuke, zahtijevat će izrazito tehničke odgovore, s pouzdanim inženjerskim rješenjima u kojima će pitanje energije, vode i hrane izbiti na prvo mjesto. Više nemamo vremena ni resursa za neke buduće gradove, za energetske neodržive *Dubaia*. Mi moramo promijeniti, prilagoditi i opremiti današnje gradove, baš takve kakve poznajemo. Za to nam treba puno pameti, znanja i novca, dobre volje i spremnosti na zajednički pothvat.

Za trajni spas i ozbiljan zaokret traže se nove vizije i hrabrost. Zasad mi još imamo političare koji geotermalne izvore ispod glavnoga grada mogu zamisliti jedino kao zabavište s kupalištem. Činjenica da bi toplina iz podzemlja mogla grijati pola grada, a u kombinaciji sa stirling-motorima pokloniti gradu i obilje struje, nije im pala na pamet - jer nemaju tehničkih znanja niti volje za opće dobro.

Zato u ovoj publikaciji objašnjavamo kako socijalni i kreativni kapital može pomoći razvoju grada, te kako bi se uključenjem u svjetsku mrežu gradova koji međusobno surađuju lakše prevladalo nataložene deficite u našim gradovima.

Svjesni smo toga da su danas gradovi u kojima živimo lokalni, a selo - globalno, pa i promjene koje ovdje spominjemo zahtijevaju rad na obje razine - lokalnoj i globalnoj.

To je naša jedina politička perspektiva, potpuno zaokružena zelena politička opcija.

Pozivamo vas na diskusiju o zelenom gradu.

Tomislav Toth

Zeleni grad - zajednica zasnovana na raznolikosti

Zeleni grad je tolerantno i otvoreno mjesto, sigurno i gostoljubivo, u kojemu se svaki pridošlica osjeća dobrodošlim, a svaki stanovnik može potpuno iskoristiti javni prostor i njegove usluge. Svaki građanin treba imati osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici i mogućnost da može utjecati na promjene u svom okruženju.

Diskriminacija određenih društvenih grupa česta je pojava u mnogim europskim gradovima. Neonacistički zločini mržnje protiv imigranata, otežan ili nedostupan prilaz zgradama gradskih službi osobama s invaliditetom, gluhim osobama ili ljudima koji ne govore lokalni jezik, negativan stav lokalnih vlada prema demonstracijama feminističkih, pacifističkih ili seksualnih manjina vidljiv su znak pravog stanja iza tzv. uljudene maske. Takva diskriminacija nije samo protuzakonita već razara i gradski društveni kapital koji je osnova za održivi razvoj.

Zeleni grad ne izuzima određene dijelove populacije samo zato što nisu članovi većine, pogotovo zato što je svatko od nas član barem jedne manjine. Osnovne vrijednosti svake prave zelene stranke su raznolikost i tolerancija što je od velike važnosti u modernom svijetu. Svaka osoba, bez obzira na spol, dob, vrst i razinu invaliditeta, seksualnu orijentaciju, vjerska uvjerenja, mišljenje, etničku pripadnost itd., mora imati jednak status kao stanovnik svijeta i kao pripadnik lokalne zajednice. Zbog toga uprave naših gradova moraju uspostaviti potpuno demokratski javni prostor kako bi se u svakom gradu poštivala raznolikost, važila tolerancija i jamčila sigurnost.

Političari se mogu približiti svojim građanima na sudjelovanjem u manifestacijama i građanskim demonstracijama, potporom događanju koje promovira različite kulture i običaje, stvaranjem dopadljivih i dobro održanih javnih površina, itd.

Teorija kreativnog kapitala

Richard Florida, autor knjige *Uspon kreativne klase* (The Rise of the Creative Class), američki sociolog koji djeluje na području urbanog razvoja, ustanovio je da se lokalne zajednice razvijaju zahvaljujući utjecaju kreativnih i inovativnih ljudi: umjetnika, znanstvenika, arhitekata, akademika itd. Te ljude privlače gradovi koji im mogu pružiti prikladno radno okruženje, tolerantno i otvoreno promjenama, koje prihvaća različitosti.

Kad nizovi vila za bogate počnu zamjenjivati sočne livade i voćnjake u centru grada, jasno je da se sprega gradskih planera i podivljalog kapitala otela svakoj kontroli (Babonićeva i Galjufova ulica u Zagrebu).

Podjednak urbani razvoj

Ogledalo grada je poslovni centar i njegova industrijska zona, a duša mu je javni prostor.

Problem mnogih europskih gradova je sve veća društvena nejednakost. Loše uređen javni prostor preplavljen reklamama i automobilima ubrzano se privatizira. Taj neoliberalni koncept grada kao dobra za koje treba platiti kako bi se u njemu uživalo, vodi mnogim oblicima segregacije i zatvara ljude u geta: neke u luksuzna naselja kao što su zatvoreni i čuvani posjedi, a druge u zapuštene i prenapučene zgrade i neuređena naselja.

Istodobno, deseci tisuća stanovnika žive u gradskim zgradama s mizernim održavanjem i očajno lošom energetsom bilancom

Koncept zelenog grada temelji se na pretpostavki da je najvažnije ono što je javno. Kvaliteta zajedničkog prostora, jednaka raspodjela i potpuna dostupnost javnih dobara i usluga temelji su demokratskog i održivog grada. Zbog toga, umjesto investiranja u šoping-centre ili nogometne stadione, *zeleni* traže više lokalnih sportskih centara i bazena, dobro održavanih parkova i igrališta, čiste ulice sa širokim nogostupom i biciklističkim stazama, estetski uređene autobusne i tramvajske stanice. Siguran javni prostor, dostupan svima. Kako bi se postiglo posvuda jednak razvoj, presudno je važan dobar protok informacija - besplatni brzi internet s pouzdanim pristupom javnim službama (*online vlada*, škole, fakulteti, zdravstvene ustanove itd...).

Jeste li znali?

I umjetnici se sve više upliću u projekte revitalizacije zapuštenih gradskih zona. Godine 2007. poljska umjetnica Joanna Rajkowska ostvarila je svoj projekt *Oxygenator* - preobrazila je malu zapuštenu lokvu na trgu Grzybowski u centru Varšave u atraktivno okupljalište. S površine vode ispuštani su baloni s obogaćenim kisikom, a oko nje su postavljene klupe kako bi ljudi mogli sjediti, udisati čist zrak

i razgovarati. *Oxygenator* je postao središnje mjesto za sastanke i inspiracija lokalnom stanovništvu da se druži. Kako je grad dao odobrenje za smještaj *Oxygenatora* na rok od samo dva mjeseca, građani su se pobunili protiv toga zajedničkim pismenim protestom. Ujesen su gradske vlasti održale sastanak s umjetnicom - i odobrile financijska sredstva za održavanje *postojećeg stanja* do proljeća 2008.

Umjetnost i kultura otvaraju grad

Zeleni grad ima više umjetničkih galerija negoli šoping-centara, više mogućnosti za aktivnu kreativnost negoli za pasivno promatranje i kupovanje.

Buran kulturni život čini grad atraktivnim, integrira njegove stanovnike i privlači posjetitelje. Zato su umjetnost i kultura jedna od najboljih investicija u održivi razvoj, zelena investicija koja uzvraća rastućim društvenim kapitalom i ekonomskim razvojem. Stoga bi gradske vlasti trebale obraćati više pažnje kulturnoj politici negoli infrastrukturnim investicijama. Kulturni sadržaji trebali bi biti raznoliki po obliku i sadržaju kako bi se zadovoljilo što više različitih ukusa. Bogatstvo kulturnih događanja, ambiciozna visoka kultura, popularna masovna zbivanja, grassroots-inicijative i međunarodni festivali otjelotvoruju kulturnu raznolikost i čine grad punim života. Također je važno da vlasti zelenog grada štite umjetničku slobodu govora. Umjetnost se ne smije cenzurirati ni biti naklonjena trenutačnoj političkoj vlasti ili ukusu ljudi koji vladaju. Umjetničke aktivnosti u gradu igraju još jednu vrlo važnu ulogu - ruše društvene barijere, govore protiv ksenofobije, homofobije i društvene nejednakosti. Radionice grafita, jeftine kazališne ulaznice za nezaposlene i kazališne predstave u kojima sudjeluju beskućnici primjeri su kako aktivno uključiti i one koji su obično izostavljeni iz društva.

Jeste li znali?

Klub Močvara, u prostorijama bivše, tranzicijom uništene tvornice Jedinstvo, na Trnjanskom nasipu u Zagrebu, kulturno mjesto okupljanja mladih i onih koji se takvima osjećaju, ponovno je otvoren nakon godinu dana natezanja s gradskim poglavarstvom. Kako se to dogodilo tik pred izbore, ostaje mučan dojam kako u sustavu koji izbjegava definirati pravila, gradonačelnik i birokracija iskorišćuju sivu zonu zakonskog nereda kako bi po volji demonstriali snagu i moć ruralnoga u odnosu na urbano.

Pozdrav Suncu i Morske orgulje, instalacije arhitekta Nikole Bašića, od kutka Zadarske rive napravile su vrlo popularno mjesto okupljanja i turističku atrakciju. Kako je slava morskih orgulja i legenda o najljepšem zalasku sunca na svijetu obišla globus, navala turista postaje tolika da građani Zadra počinju izbjegavati to prenapučeno mjesto. Očito je, postizanje općeg zadovoljstva i ravnoteže ponekad je teško ostvariti i u najpozitivnijem primjeru.

Grad i spol

Jedan je od najvažnijih ciljeva zelene politike jest stvaranje podjednakih mogućnosti za muškarce i žene, a jedan od načina oživotvorenja jednakosti je prikladno planiranje gradskog budžeta i javnog prostora.

Investiranje iz gradskog budžeta obično je pristrano: neki tipovi potrošnje favoriziraju žene, drugi muškarce, no nije teško pogoditi da su ovi druge češće u prvom planu. Zemlje Europske Unije imaju određene zahtjeve, a jedan od njih je i inzistiranje na jednakosti spolova u svim životnim aspektima, tako da se uvažavaju različite potrebe spolova.

Što možete učiniti:

- provjerite provodi li vaš grad proračunsko financiranje prema spolu.
- doznajte promovira li i primjenjuje vaš grad pravilnike za postizanje jednakosti spolova. Naprimjer, je li broj žena zaposlenih na prestižnim i dobro plaćenim pozicijama u gradskoj upravi blizu broju muškaraca na takvim položajima.
- istodobno, provjerite podudara li se broj muškaraca i žena zaposlenih u slabije plaćenim profesijama, npr. na poslovima uredskih servisa ili poslovima čišćenja i održavanja.
- poduprite nevladine udruge koje vode kampanje za spolnu jednakost!

Cilj je promijeniti funkcioniranje obitelji, utjecati na društveni život i radno okruženja kako bi se postigla prava i trajna jednakost spolova.

Konzervativni političari ne odobravaju takve stavove. Oni preferiraju tradicionalnu podjelu muških i ženskih uloga, pa taj raskol čine još većim. Naprimjer, pri planiranju urbanog planiranja ulaganje u dječja igrališta tretirju kao svojevrsni *ženski trošak*, jer se u njihovoj slici o svijetu o djeci brinu isključivo žene.

Za *zelene*, spolna ravnopravnost je proturječe stereotipima uz istodobno zadovoljenje potreba obiju spolova.

Investicija u dječje igralište može se gledati kao implementacija jednakosti spolova samo ako partneri, odnosno roditelji, podjednako sudjeluju u odgoju i dijele brigu oko djeteta.

Pri gradnji novih sportskih objekata za mlade, treba imati u vidu da dječaci i djevojčice imaju različite potrebe pri sportskim aktivnostima, no ne smije ih se upadljivo odvajati u zasebna igrališta.

Okolišna pravda

Zeleni vjeruju da je dobar kvart onaj u kojemu nema smeća, gdje je zrak čist i nema mnogo buke. Također, smatraju da svatko ima pravo živjeti na takvom mjestu, bez obzira na imovinski status, boju kože, nacionalnu ili vjersku pripadnost...

Jedan od glavnih faktora koji definiraju privlačnost gradskog života je stanje njegove prirode, a ne kao nekad, razina industrijalizacije, visina nebodera ili gustoća prometa.

Čisti zrak i voda, pristup zelenim površinama i udaljenost od bučnih cesta poželjna su mjesta i smatraju se luksuzom. U brojnim europskim gradovima nastaju i ekološka geta u kojima siromašniji, često iz etničkih manjina, žive u neboderima pokraj smetlišta, uz otvorene kanale, uz autoceste ili nadomak nuklearnih elektrana.

Okolišna pravda ima i globalnu dimenziju: međunarodne korporacije sele proizvodnju u razne afričke i azijske zemlje gdje zagađuju njihov nedirnuti okoliš. *Europski zeleni* protive se okolišnoj segregaciji. Svi stanovnici gradova širom svijeta imaju pravo živjeti u *dobrom kvartu* - gdje je zrak čist i bez buke, a na ulicama nema smeća.

Čišći okoliš nosi sa sobom višu kvalitetu življenja i nove mogućnosti za lokalni razvoj. Sudeći po istraživanjima o razini zadovoljstva životom u europskim gradovima - najčišći su gradovi istodobno i najsigurniji.

Jeste li znali?

70% svjetskog elektroničkog otpada završi u okolini grada Guiyu na jugu Kine. Svake godine tu se bacaju milijuni tona ekrana, printera, mobilnih telefona... Na obradi tog opasnog otpada radi 153.000 siromašnih ljudi, uključujući i djecu. Zараđuju tri američka dolara na dan radeći u ekstremno opasnim uvjetima za zdravlje i okoliš. Obrada istog otpada u SAD-u koštala bi deset puta više.

U najzagađenijim mjestima u Engleskoj živi četiri puta više ljudi iz etničkih manjina negoli u nezagađenim mjestima.

Urbana demokracija i edukacija

Biti uključen u javna pitanja jedan je od najvažnijih elemenata urbane demokracije. Zbog toga aktivno građanstvo mora biti dio obrazovnog sustava i podržano od vlasti.

U mnogim je europskim regijama povjerenje javnosti u političare na niskoj razini. Ma kako široko bilo prihvaćeno mišljenje da su političari odvojeni od naroda, u stvarnosti je politika ključni element svakodnevnog života.

Gradnja cesta i mostova bez pločnika i biciklističkih staza, zanemarivanje zelenih površina i dizajniranje javnih prostora na način koji diskriminira ljude s invaliditetom, samo su neki od primjera političkih odluka koje negativno utječu na kvalitetu života. Loše planirani i manjkavo izvedeni zahvati bez misla učestali su i neisplativ trošak u korist izvođača. To se ne smije olako prihvaćati, jer to je naš grad i naš novac.

Europski zeleni koji imaju sve više zastupnika u lokalnim vijećima, trude se poboljšati transparentnost i otvorenost lokalne politike otvarajući pristup javnim informacijama i razvijajući ulogu građana u donošenju odluka. To se postiže organizacijom javnih konzultacija ili pomoću participatorne demokracije kroz lokalne referendume, sudjelovanjem građana u prostornom planiranju i planiranju proračuna.

No, to nije sve. *Zeleni* vjeruju da je sudjelovanje u javnim pitanjima jedan od najvažnijih elemenata urbane demokracije. Zbog toga podučavanje aktivnog građanstva mora biti uključeno u obrazovni sustav i podržano od vlasti te nevladinih udruga.

Školske rasprave, sastanci mladih ljudi s gradskim vijećem, klubovi za rasprave, otvorene rasprave u javnom sektoru - sve su to metode podučavanja demokracije i aktiviranja građana u sudjelovanju.

Jeste li znali?

Participatorni proračun je demokratski proces rasprave koji građanima omogućuje donošenje odluka o načinju trošenja gradskog proračuna. Participatorni proračuni postoje u mnogim zemljama, naprimjer u Francuskoj, Portugalu, Italiji, Engleskoj, Belgiji...

U kojoj mjeri to nije mrtvo slovo na papiru ili prazna parola lokalnih političara, najbolje se može provjeriti šetnjom kroz grad, od centra do periferije.

Centralizirano raspolaganje novcem, uglavnom zbog pogodovanja političkim istomišljenicima, prepoznaje se po mnogim lošim detaljima, od prometnog nereda do zapuštenih javnih površina u široj gradskoj zoni.

U Zagrebu ni gradske četvrti sa 100.000 stanovnika, veće od pojedinih županija, nemaju pravo niti na vlastiti žiro-račun! Istodobno, gradonačelnik osobno određuje broj i položaj žardinjera pred katedralom...

Život u gradu bez automobila

U dobro organiziranim gradovima javni prijevoz je bolji od automobilsoga.

Europski Zeleni već destelječima tvrde da je individualni automobilski promet u gradovima neefikasan i štetan za zdravlje i okoliš. Automobilima se obično vozi po jedna osoba i stoga troše znatno više goriva i prostora po putniku negoli vozila u javnom prijevozu.

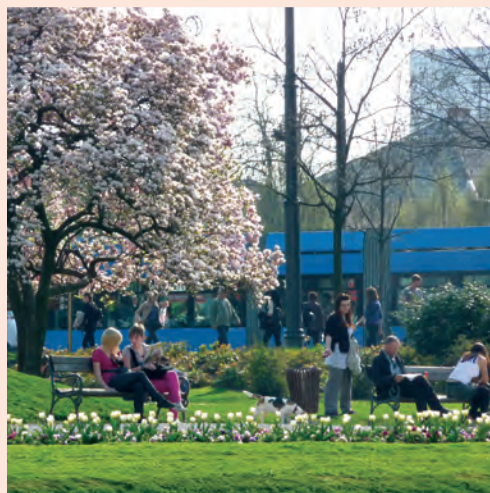
Automobili troše milijune litara goriva čija cijena stalno raste, proizvode goleme količine stakleničkih plinova i uzrokuju tisuće prometnih nezgoda. Europska agencija za zaštitu okoliša procjenjuje da negativne posljedice prometa (npr. nezgode, zagađenje, buka...) troše oko 8 posto europskog BDP-a.

Zeleni upozoravaju i na važnost društvenog aspekta gradskog prometa, jer automobili pridonose sve većoj segregaciji i otuđivanju u društvu.

U dobro organiziranim gradovima moderan i siguran prijevoz bolji je od automobilsoga. U Europskoj Uniji se oformila mreža gradova bez automobila (The Car Free Cities Network) i njihove vlade snažno promoviraju *zelenu mobilnost*, što uključuje: javni prijevoz, pješačke zone i biciklistički promet.

Više od dvije tisuće europskih gradova sudjeluje u europskom tjednu mobilnosti (European Mobility Week), koji kulminira na europski Dan bez automobila 22. rujna. Brzi niskopodni tramvaji, lokalni vlakovi i autobusi pristupačni ljudima s invaliditetom, roditeljima s malom djecom i starijim ljudima, koji voze u brzim prometnim trakama, sve su popularniji oblici prijevoza.

Postoji još jedan važan razlog za promoviranje zelene mobilnosti u gradovima: prijevoz u Europskoj Uniji odgovoran je za najmanje 30 posto emisije stakleničkih plinova odgovornih za klimatskim promjene.

Što možete učiniti

Doznajte je li vaš grad član europske mreže *gradova bez automobila* te što se poduzima da javni prijevoz bude zeleniji.

Organizirajte raspravu s lokalnim političarima na temu pravilnika o gradskom prijevozu.

Jeste li znali?

Za 9 posto Europljana bicikl je glavno prijevozno sredstvo. To je gotovo 45 milijuna biciklista!

U sve više europskih gradova bicikli postaju javno dobro. Među njima prednjače Kopenhagen, Pariz, Barcelona, Prag i Štokholm. Svakog zadnjeg petka u mjesecu, stotine tisuća biciklista iz cijele Europe sudjeluje u biciklijadi Critical Mass kroz glavne ulice europskih gradova. Taj nemotorizirani društveni pokret također promovira poboljšanje javnog prostora i života u gradovima. Uključite se!

Organizirajte takvu akciju i u vašem gradu! Dajte do znanja automobilistima, a naročito gradskoj upravi, da vas ima više od njih.

Bicikl u zelenom gradu

U Europi je bicikl glavno prijevozno sredstvo za 45 milijuna ljudi.

Zagreb nije selo da se kroz njega vozite biciklom - to su riječi komunalnog djelatnika odgovornog za ceste u našoj metropoli.

Krenemo li od te izjave, možemo zaključiti da su najveća europska sela Amsterdam i Berlin, gdje je bicikl uobičajeno i vrlo često prijevozno sredstvo. U talijanskom gradiću Bolzanu, uz jednu od najprometnijih biciklističkih staza, postavljen je mjerač koji je zabilježio protok više od milijun biciklista u šest mjeseci.

Europski gradovi koji pokreću *zeleni prijevoz* podržavaju vožnju biciklom, povećanje biciklističkih mreža i parkinga. Svaki biciklist više na cesti znači manje ispušnih plinova u zraku, manje prometnih zastoja, manje buke i više zdravih stanovnika.

Kako su bicikli laka vozila, mnogo se može uštedjeti i na cestovnim popravcima, a uz manje stradalih u prometnim nesrećama, smanjuju se i troškovi liječenja.

No, bicikl ima i društvenu dimenziju. Od 19. stoljeća prepoznaju ga feministički pokreti i pokreti za prava glasa kao *stroj slobode* koji je ubrzao proces ženske emancipacije.

Zbog relativno niske cijene, lakog održavanja i izdržljivosti, bicikli povećavaju mobilnost u mnogim zemljama, dajući pritom doprinos razvoju jednakih mogućnosti za sve stanovnike.

Svi smo mi pješaci

U najrazvijenijim europskim gradovima pješaci se ne boje prijeći cestu - jer uvijek imaju prednost. To je zasluga kulture koja poštuje pješake, ali i zakonske regulative stvorene u njihovom interesu.

Diljem našeg kontinenta pješaci i biciklisti su najdiskriminiranije grupe u gradskom prometu. Vrlo široke ceste, kratko trajanje zelenog svjetla na semaforima, premalo pješačkih prijelaza, automobili parkirani na pločniku, premalo pješačkih zona - jasni su pokazatelji nebrige o pješacima.

To su karakteristike mnogih europskih gradova, a posljedice pokazuju i crne brojke - jedan od petoro ljudi poginulih u prometnim nesrećama je pješak. Zbog toga se mnoge nevladine udruge bore za prava pješaka, a podupiru ih i lokalne zelene stranke.

U gradovima koji su otvoreni pješacima javna sigurnost raste i poboljšava se kvaliteta javnog prostora. Postoji mnogo načina kako ohrabriti građane da više hodaju gradom: bolja javna rasvjeta, udobne klupe, sigurni pločnici, ulična umjetnost, zelene površine, ograničenja brzine, restrikcije broja parkirnih mjesta ili kompletna zabrana pristupa automobilima u pojedinim zonama.

Takva pravila imaju pozitivan utjecaj na ljudsko zdravlje i na okoliš, te pomažu razvoju društvenog kapitala.

Pješačke zone pojačavaju društvene veze, grade povjerenje, ohrabruju ljude da sudjeluju u lokalnim aktivnostima te grade kulturu uzajamnog potpomaganja.

Jeste li znali?

- 37 posto građana Barcelone pješaci.
- U mnogim europskim gradovima politički je prioritet poboljšati kvalitetu života pješaka, a poznate su i brojne nove strategije za postizanje tog cilja.

Što možete učiniti

- doznajte je li vaš grad član *Europskih zdravih gradova* (European Healthy Cities Network) i koje mjere poduzima gradska vlast za poboljšanje zdravlje svih stanovnika.
- više parkova - manje parkinga!
- doznajte koliko vaš grad troši na izgradnju parkova, besplatnih sportskih igrališta i bazena. Usporedite tu brojku s troškom gradnje cesta i parkirališta.

Grad aktivnih ljudi

Prikladno urbano planiranje i pametne investicije mogu potaknuti ljude na mnogo aktivniji život.

Zeleni vjeruju da je kvaliteta života u gradu izravno povezana s razinom fizičke aktivnosti stanovnika.

Mi promoviramo aktivni odmor, sport i razne aktivnosti na otvorenom - poput maratona u trčanju ili biciklizmu.

Takve aktivnosti ne zahtijevaju izgradnju golemih i skupih stadiona. Sve što je treba je pozitivan i racionalan pristup lokalne vlade te otvaranje javnih prostora - ulica i parkova.

Doista, trebali bismo s više kretati. Pretilost u Europi je u porastu unatoč tomu što su mnogi popravili prehranu.

Od 1996. do 2002. prosječni se Europljanin udebljao barem jedan do dva kilograma, a taj loš trend najvećim je dijelom posljedica smanjenja fizičke aktivnosti.

Zbog toga gradske vlasti mogu i moraju prikladnim planiranjem i investicijama poticati ljude da se što više kreću, uzimajući u obzir različite potrebe različitih grupa: starijih ljudi, žena i djece te ljudi s posebnim potrebama. Kad bismo to primijenili na većinu građana, u bolnicama bi zasigurno bilo više slobodnih kreveta.

Zeleni podržavaju zdrav način života, pa podržavaju i zabranu pušenja na javnim i radnim mjestima. **Naše je mišljenje da osobni prostor pušača završava tamo gdje počinje osobni prostor nepušača.** U Europskoj Uniji svake godine od posljedica pušenja umire 730.000 ljudi, od toga 80.000 od posljedica pasivnog pušenja.

Potpuna zabrana pušenja na javnim mjestima dosad je proglašena u Irskoj, Italiji, Malti, Norveškoj, Švedskoj, Škotskoj, Engleskoj, Francuskoj, Nizozemskoj i Sloveniji. Od 3. svibnja i Hrvatska zabranjuje pušenje u svim javnim i zatvorenim prostorima.

Grad u suradnji s prirodom

Biti ili ne biti ekološki osviješten stanovnik grada - retoričko je pitanje. Koliko god voljeli divlju prirodu, okoliš ipak treba naše racionalne pravilnike.

Jeste li se ikad zapitali odakle je došla pitka voda u vašu slavinu ili otkuda stiže zrak koji vam ulazi kroz prozor? To su neprocjenjive vrijednosti koje dobivamo na poklon od prirode: voda dolazi s neba, zrak iz šume. No ni jedno ni drugo nije neiscrpno. Zato je svaka zaštita okoliša u najboljem interesu svih građana.

No, ta tema se ne odnosi samo na ljudsku dobrobit. Zemlja je dom i životinjama i biljkama. Dok našoj vrsti možda ne prijete istrebljenje, upitno je hoće li preživjeti 42 posto ostalih sisavaca i 52 posto slatkovodnih riba - zahvaljujući upravo ljudskim aktivnostima.

Po procjeni njemačkog *Wuppertal-instituta* svaki Europljanin - od kojih 80 posto živi u gradovima - potroši godišnje oko 50 tona materijala iz okoliša, a ono što se smatra iskorištenim, odbacuje se u obliku tisuća tona otpadaka. Planet se s time ne može nositi.

Zato, kad već životinje i biljke ne mogu govoriti, *zeleni političari* moraju govoriti u njihovo ime.

Strategija za očuvanje bioraznolikosti može se ostvariti na razne načine - zaštitom prirodnih površina u okolici gradova tako da ih se ne pretvara u građevinske ili industrijske zone - a može se smanjiti i promet koji ima golemi utjecaj na zagađenje okoliša. Uz životno važnu uštedu i zaštitu pitke vode, nužno je i smanjenje kanalizacijskih ispusta u rijeke i jezera.

U Njemačkoj, zahvaljujući *zelenim* političarima, postoje uspješni programi *renaturalizacije* rijeka. Istodobno, u Hrvatskoj se čiste i divlje rijeke poput Dobre i Drave uništavaju zbog malih i kratkoročnih energetskih probitaka.

To su primjeri koji dokazuju koliko je važna dosljedna zakonska zaštita prirode i divljine. Zato je pitanje *biti ili ne biti ekološki osviješten* jednako retoričko kao i *biti ili uopće ne biti*.

Jeste li znali?

Baltik je jedno od najzagađenijih i najradioaktivnijih mora na svijetu, pa u njemu gotovo i nema ribe koja bi se smjela jesti. Jadransko je more na dobrom putu da mu se dogodi ista katastrofa, a mnogo je manje... Stoga izjave političara o silnim koristima od projekta *Družba&Adria* treba osuditi i raskrinkavati u svakoj mogućoj prilici. Jer, Baltik su najviše uništile upravo balastne vode iz supertankera koji su rusku naftu iz terminala kakav bi neki kratkovidni, neuki, a možda i korumpirani političari rado vidjeti u Jadranu. Čuju se i opasne tvrdnje neupućenih ministara kako je problem balastnih voda tehnički i tehnološki riješen, pa više gotovo i ne postoji. Svojedobno je jedan hrvatski ministar i potpredsjednik vlade preporučio Saboru da prihvati naftni terminal na Krku jer je, po njemu i njegovom energetskom institutu, nekoliko stotina supertankera godišnje u Jadranu **samo prihvatljiva cijena napretka**(!) Može li se ijedan profit opravdati uništenjem naše jadranske obale u jednoj jedinjoj havariji supertankera od 500.000 tona?

Tanker *Exxon Valdez* uništio je pacifičku obalu goleme Aljaske sa svega 38.000 tona, a čišćenje je dosad koštalo 15 milijardi dolara i još traje...

Za sve naše gradove uz more to bi zaista bio kraj.

Jeste li znali?

Zelena grupa u Europskom parlamentu provodi kampanju pod nazivom *Join the food revolution* (pridružite se prehrambenoj revoluciji).

I hrana je politički čimbenik

Odabirući određene proizvode podupiremo lokalne proizvođače hrane i *etičke kompanije* u nerazvijenim zemljama.

Živeći u gradu daleko smo od proizvodnje hrane, pa vrlo malo znamo o tomu odakle nam dolaze namirnice i od čega se sastoje. Obično se šokiramo kad čitamo o zagađenim namirnicama ili genetički modificiranoj hrani, kad se pojave epidemije na farmama, ptičja gripa ili kravlje ludilo. Teško nam je povjerovati da se pri proizvodnji banana ili kokosa u zemljama u razvoju izrabljuju djeca koja rade opasnim i nehumanim uvjetima. **Mnogo toga ovisi o stavu lokalne vlade i o našem sudjelovanju u politici na lokalnoj razini.**

Zato biste trebali:

- kupovati na tržnicama od lokalnih seljaka domaće, svježe, sezonsko voće i povrće jer obrada i prijevoz preko oceana i kontinenta smanjuje kvalitetu hrane i stvara nepotrebnu emisiju plinova.
- potičite lokalnu vlast da surađuje s okolnim ruralnim područjima, da školama i vrtićima osigura organsku hranu. Uz više organske hrane djeca će biti zdravija, okoliš čišći, a život poljoprivrednika kvalitetniji.
- potičite lokalnu vladu da kupuje **fair trade** čaj i kavu, čija proizvodnja u zemljama u razvoju jamči pravo na pristojne radne uvjete, minimalnu plaću i ne dozvoljava dječji rad.
- započnite kampanju da se vaš grad pridruži mreži *Sporih europskih gradova* (European Slow Cities network), koja promovira život s kulturom *spore hrane*, kao alternativu *fast foodu*.
- zapamtite, ako u gradu imate raznovrsnu hranu, možete smanjiti konzumiranje mesa, pa čak i postati i vegetarijanac, što je i etična i zdrava alternativa.

Zelena gradska vjećnica

Efikasna i ekonomična administracija dobra je za gradski proračun, okoliš i opću kvalitetu gradskog života. Čim bez pitanja počne trošiti milijarde i zalagati javna dobra zbog financijskih špekulacije - treba je smijeniti. Ne zaboravimo da je i Berlin je bankrotirao pod razigranom upravom...

Jeste li znali?

Više od 500 lokalnih vlada širom Europe potpisalo je Aalborške obveze (Aalborg Commitments) kao dio kampanje za održive gradove. Te obveze pokrivaju veću participatornu demokraciju, odgovornu potrošnju i pravilan odabir životnog stila te razvoj raznovrsne, ali održive lokalne ekonomije.

Jedan od najvećih potrošača u gradu je njegova vlast. Iz gradskog proračuna svaki se mjesec troše milijuni eura na službene automobile, grijanje, rasvjetu, telekomunikacijske troškove, zakuske, prijeme, svečane sjednice, putovanja i ugošćivanje... U Hrvatskoj se svemu tome dodaju i troškovi na koje u Europi nitko i ne pomišlja, npr. financiranje poluprivatnog nogometnog kluba javnim novcem...

Lokalna administracija mogla bi biti pozitivan primjer ekološke osviještenosti i štednje, gradeći ujedno tržište za ekološke proizvode i usluge. Pitajte vladajuću gradsku vrhušku troše li vaš novac na ekonomičan način i štite li pritom okoliš mjerama poput:

- zamjene standardnih žarulja štedljivima i obnovom toplinske izolacije na zgradama u gradskom vlasništvu. Te mjere bi drastično smanjile troškove grijanja i rasvjete, što opet smanjuje i zagađenje.
- ispisuju li se dokumenti na obje strane papira, imaju li elektronički arhiv. Osim moguće uštede papira i energije, smanjio bi se i trošak održavanja gradskog arhiva.
- nagrađuju li zaposlenike koji pješače, voze bicikl ili idu na posao javnim prijevozom, čime bi grad mnogo uštedio na parkingu i službenom prijevozu.
- imaju li besplatan *open-source* -softver u računalima gradske uprave?
- služe li se besplatnim telekomunikacijskim softverom umjesto telefonom?

Prodor spalionica u istočnu Europu

U novim članicama Europske Unije naglo se pune postojeća smetlišta i deponiji, a raste pritisak raznih lobija za izgradnju spalionica. U Europskom parlamentu *zeleni* se protive neoliberalnom programu slobodnog protoka otpada u siromašnije zemlje izvan EU.

Europski zeleni (EGP) vjeruju da se problem otpada mora rješavati što je bliže moguće njegovom izvoru, ponajprije sortiranjem i recikliranjem iskoristivih stvari uz spaljivanje ostatka koji se ne može reciklirati.

Ne smiju se donirati smetlišta i spalionice u siromašnijim europskim zemljama ili u ostatku svijeta. Spaljivanjem komunalnog otpada u spalionicama dosadašnje tehnologije koja je starija od nekoliko desetljeća, neugodni se otpad s deponija pretvara u opasni otpad, a dim i mikročestice raznose oko spalionice i na srednje udaljenosti dioksine, furane, teške metale...

Jedino prihvatljivo spaljivanje otpada nude danas spalionice s plazma-plamenicima i vrlo visokom temperaturom, bez dima, bez dioksina i furana. Iz njih na kraju izlazi samo neškodljivi granulati upotrebljivi u graditeljstvu.

Koristan otpad

Umjesto izgradnje goleme spalionice i povećavanja postojećih smetlišta i deponija, zeleni grad treba smanjiti volumen vlastitog otpada i graditi sustave za odvajanje korisnog otpada i kompostiranje.

Prosječni Europljanin svakodnevno stvori kilogram i pol otpada od čega najveći dio odlazi na smetlište. Međutim, većina onoga što završi u kanti za otpatke može se kompostirati ili iskoristiti kao vrijedan reciklažni materijal: papir, staklo, plastika, drvo ili razne vrste vrijednih metala.

Zeleni potiču europske gradove da smanje količinu gradskog otpada. To se postiže odvajanjem otpada po vrstama na mjestu nastanka, u domaćinstvima. Te su metode jeftinije i *zelenije*, a tamo gdje se primjenjuju stanovništvo je vrlo zadovoljno.

Naplata plastičnih vrećica i ostalih predmeta za jednokratnu upotrebu stimulira primjenu ambalaže za višekratnu upotrebu poput staklenih boca. Kompostiranje organskog otpada iz domaćinstava pridonosi čistoći voda, a dobiveni kompost može se upotrijebiti u proizvodnji organske hrane. To su samo su neki od načina da se živi urbano i zeleno.

Da biste popravili postojeću situaciju možete:

- zahtijevati od lokalne vlasti da uspostavi sustav odvajanja otpada i kompostiranja u cijelome gradu. Doznajte razdvaja li vlada svoj otpad.
- zahtijevajte od lokalne vlasti da kupuju proizvode od recikliranog materijala, npr. papir i olovke.
- surađujte sa zelenim strankama i nevladinim udrugama koje rade na tomu da se smanji količina proizvedenog otpada i da se uvedu reciklažni sustavi.

Energetska demokracija

Svaki krov u zelenom gradu može biti solarna mikrotoplana ili mikroelektrana koju kontrolira lokalna zajednica. Za javne objekte i vladine zgrade te velike šoping-centre nužno je uvesti obvezu ugradnje fotonaponskih panela, kolektora za grijanje i toplu vodu te toplinske pumpe...

Europske *zelene stranke* promoviraju provedbu mjera za štednju energije, veću energetska efikasnost i razvoj čistih tehnologija za dobivanje energije iz obnovljivih izvora, kao što su biomasa, vjetar, voda i sunčeva energija.

Zeleni favoriziraju decentralizaciju proizvodnje energije i njezine potrošnje: umjesto golemih elektrana koje monopoliziraju tržište, treba napraviti stotine i tisuće malih.

Takve minielektrane kojima se najefikasnije upravlja lokalno, mogu se udruživati u inteligentne mreže kroz koje se energija šalje ovisno o potrebi. To je osnova energetske demokracije zasnovane na decentralizaciji i ukidanju monopola. Istodobno se smanjuje potreba za novim vlikim, skupim i osjetljivim dalekovodima.

Zahvaljujući građanskoj participaciji i aktivnoj vlasti, sve više krovova u europskim gradovima pretvara se u male toplane ili elektrane, ovisno o tomu jesu li instalirani fotonaponski paneli za proizvodnju struje ili kolektori za grijanje vode.

Štoviše, grade se tisuće obiteljskih kuća koje fotonaponskim panelima proizvode viškove struje za tržište, pa zarađenim novcem lako otplaćuju povoljne kredite za solarnu opremu.

Ukorak s time idu i promjene u graditeljstvu, a kuće moraju postići visoku energetska učinkovitost. Najvažnija je toplinska zaštita s kontroliranim prozračivanjem koje nudi vrhunski komfor i jeftino grijanje zimi, a manje račune za hlađenje ljeti. Time se smanjuje emisija CO₂ i onečišćenje atmosfere tijekom cijele godine. *Zeleni* vjeruju da efikasna potrošnja energije i razvoj obnovljivih energetska izvora nude najbolju metodu prevencije energetske krize i djelotvornu borbu protiv klimatskih promijena.

Solarna kuća profesora Majdandžića u zagrebačkom naselju Špansko zasad je jedina u Hrvatskoj koja svoje viškove struje predaje javnoj mreži po propisanoj tarifi. Svi ostali objekti čekaju ishod neravnopravne borbe s monopolistima i neukom lokalnom birokracijom koja za pokretanje takvog projekta traži najmanje dvadesetak dokumenta, gotovo koliko i za nuklearku. Ovdje četiri solartermijska kolektora za grijanje i toplu vodu nude ljeti goleme viškove. Zasad nema sustavne ugradnje takvih kolektora na jadranskoj obali, već se vodu u pansionima i hotelima zagrijava naftom ili strujom!

Jeste li znali?

- zelene stranke diljem Europe protive se razvoju nuklearne energije i podržavaju postupno odvajanje od svih neobnovljivih energetska izvora poput ugljena i plina.
- u gornjoj Austriji 30 posto kompletne potrošnje energije dolazi iz obnovljivih izvora. Uz to, jedna je regija 2004. donijela plan da svake godine smanji potrošnju za jedan posto, čime se bitno poboljšava stanje okoliša, smanjuju se računi za struju, a povećava se energetska sigurnost jer se troši manje energije stvorene izvan regije.
- prije deset godina švedski gradić Växyö odlučio je potpuno se riješiti ovisnosti o fosilnim gorivima. Danas 50 posto energije u tom gradu dolazi iz obnovljivih izvora.

Poslovna zgrada CIS Tower u Manchesteru u Engleskoj 2005. godine pokrivena je solarnim panelima koji godišnje proizvedu 180,000 kWh struje. Pokriva ne samo vlastite potrebe za strujom, već struju isporučuje i javnoj mreži.

Jeste li znali?

- Udruga Invalidi za okoliš EKON otvorila je u Varšavi 444 zelena radna mjesta za osobe s invaliditetom - uključujući 258 mentalno hendikepiranih osoba - na prikupljanju i razdvajanju reciklažnog otpada.
- Izvedbom zelenih krovova na velikim javnim objektima, tvornicama i stambenim zgradama, na školama i vrtićima, može se ljeti sniziti temperatura u takvom kvartu za nekoliko stupnjeva. Istodobno, pri jakim pljuskovima usporava se otjecanje vode čime se smanjuje opasnost od bujica, a moguće preopterećenje kanalizacije odgađa za više od pola sata što je sasvim dovoljno da se izbjegnu poplave pri svakom prolomu oblaka.
- U novim se europskim naseljima ugrađuju veliki podzemni spremnici kišnice prikupljene sa stambenih zgrada. Kišnicom se ispiru zahodi, zalijevaju travnjaci i peru automobili, a viškovi te meke vode prodaju se i kemijskoj industriji.

Ekonomija zelenog grada

U zelenom gradu razvija se društveno i ekološki odgovoran - moralni biznis.

U ekonomiji zelenog grada financijski kapital nije jedina važna stvar jer podjednaku važnost ima društveni i ekološki kapital. Prvi se mjeri po razini povjerenja među stanovnicima, njihovom sudjelovanju u aktivnostima za opće dobro, zadovoljstvu životom, jačinom društvenih veza i sl. Drugi se mjeri razinom bioraznolikosti i količinom zaliha obnovljivih i neobnovljivih prirodnih resursa. Zbog toga *zeleni grad* potiče svaku ekonomsku aktivnost koja je u ljudskom interesu, a poboljšava kvalitetu života i ne šteti okolišu ni budućim generacijama.

U modernoj *zelenoj ekonomiji* postoji mnogo načina za razvoj moralnog biznisa: kroz energetske efikasnost i sektor obnovljivih energetskih izvora, kroz ekoturizam, umjetnost, kulturu i zabavu, kroz organsku poljoprivredu i zaštitu okoliša, kroz zeleni promet i preventativnu medicinu.

Provedbom zakona koji potiču investicije u obrazovanje, kroz znanstvena istraživanja i inovatorstvo, zeleni biznis može otvoriti održiva lokalna radna mjesta čime postaje temelj održivom urbanom razvoju.

Zeleni podržavaju visoku razinu raznolikosti u ekonomiji koju posebno osnažuje malo i srednje poduzetništvo vezano za lokalnu zajednicu. Jedna od obveza lokalnih vlasti jest da tim djelatnostima omogućujući uvjete pravedne konkurencije, makar to bile i multinacionalne kompanije.

Zeleni se zalažu za ekološke fiskalne reforme primjenom kojih bi se stimulirala zelena ekonomija. Ta reforma se zasniva na smanjenju poreza na pozitivna dobra - rad i investicije te na povećanju poreza na negativna dobra - zagađenje i energiju. Time se poduzetnici motiviraju da štite okoliš umjesto da ga zagađuju.

Vaš grad štiti klimu

Klimatske promjene koje su najvećim djelom rezultat života i gospodarenja u razvijenim gradovima globalnog sjevera, najteže pogađaju regije na globalnom jugu.

Ljudi koji žive na dugome ktraju kugle zemaljske nisu nimalo drukčiji od nas. Pa ipak, mi Europljani s njihovog gledišta živimo u raju dok se oni pate u paklu. Ratuje se za pitku vodu, dugotrajne suše donose glad, poplave i uragani uništavaju ljudske živote i imovinu. Klimatske promjene uzrokovane su emisijom stakleničkih plinova koja je najjača u razvijenim urbanim sjevernoeuropskim i sjevernoameričkim regijama, a dugoročne posljedice onečišćenja zraka i efekta staklenika pogađaju i najsiriomašnije ljude u pojasu ekvatora i južnije. Buduće generacije otplaćivat će naše klimatske dugove...

Zeleni ne prihvaćaju podjelu na prvi, drugi i treći svijet jer zagađenje ne poznaje državne granice. Stoga svi moramo biti solidarni kako bismo spriječili brzo mijenjanje klime i zaštitili prirodu. Budućnost našeg zajedničkog planeta ovisi o svima nama.

Trenutno je 400 gradova iz 17 zemalja Europske Unije (više od 10 posto EU stanovništva) učlanjeno u *Klimatski savez* (Climate Alliance) koji promovira zakone za manju potrošnju enegije, a time i emisiju CO₂ u atmosferu. Godine 2007. *Climate Alliance* je nagradio 13 gradova za uvođenje takvih zakona. Neki od njih su Essen, Sheffield i Ghent, no to je još premalo da bi se zaustavili dramatični efekti globalnog zatopljenja.

Nakon Kine i SAD-a, Europska Unija je treći najveći emiter ugljičnog dioksida u svijetu. Zbog toga je u ožujku 2007. EU usvojila strategiju smanjenja emisije za 20 posto do 2020. godine, no ubrzabne globalne promjene zahtijevaju i radikalnija rješenja. Od vitalne je važnosti da se to realizira putem inovativnih tehničkih zahvata i poboljšanja mikroklimе u europskim gradovima.

Jeste li znali?

Ekonomist Nicholas Stern pripremio je 2007. za britansku vladu opsežno izvješće o mogućim posljedicama klimatskih promjena na ekonomiju.

Tako su, s velikim zakašnjenjem, mnogi političari napokon shvatili kako je krajnji trenutak za strukturalne promjene u gospodarstvu, a posebno u energetici. Izvješće je potvrdilo mračna predviđanja znanstvenika: ako se hitno ne poduzmu drastične mjere na međunarodnoj i globalnoj razini, društvene i ekonomske posljedice klimatskih promjena tijekom nekoliko sljedećih desetljeća bit će gore od posljedica dvaju svjetskih ratova u 20. stoljeću. Međutim, od 2007. do 2009. godine istraživanja širom svijeta otkrila su pet puta brže promjene klima od onih predviđenih najcrnijim scenarijem.

Sve to upućuje na nužnost drukčijeg odnosa prema industriji, poljoprivredi i financijama. Promijenit će se odnosi u trgovini i energetici, a posljedice će osjetiti i gradovi. Naša ovisnost o visokom standardu, komforu i sigurnoj opskrbi strujom i toplinom čini nas mnogo ranjivijima negoli smo spremni priznati.

Selo, mala naselja i gradovi koji funkcioniraju u okvirima održivosti lakše će se prilagoditi novim uvjetima od rastrošnih velegradova.

Kako možete smanjiti svoj ekološki trag:

- izolirajte zidove i prozore. Hodajte, vozite bicikl i služite se javnim prijevozom.
- Nemojte se sami voziti u automobilu.
- za plaćanje računa i obavljanje raznih poslova služite se više internetom i telefonom, a manje automobilom
- nabavite štedne žarulje i ostale štedne aparate
- štedite vodu!
- jedite manje mesa. Industrijska proizvodnja i mesne preradevine štete i vama i okolišu, da ne spominjemo životinje. Velike farme jedan su od najvećih izvora metana na planetu, a metan je četrdeset puta opasniji staklenički plin od CO₂.
- ne kupujte stvari koje vam nisu potrebne.
- mislite globalno i razmotrite što se još može učiniti kako bi se poboljšalo stanje planeta.

Ekološki trag

Znate li točno koliko je velik vaš grad - 50 km² ili možda 100 km²? Kad bi se gradovi definirali po tomu koliko troše prirodnih resursa, pričinjali bi nam se mnogo većima nego što jesu. Naprimjer, *green-footprint* odnosno *ekološki trag* grada Berlina podjednako je velik koliko i onaj cijele istočne Njemačke. Ekološki otisak Londona dvaput je veći od cijelog Ujedinjenog kraljevstva...

Green-footprint, odnosno brzina i količina potrošnje prirodnih resursa sve se više primjenjuje kao mjerodavan ekološki indeks. Svaka osoba ostavlja svoj trag: kad pijemo vodu, jedemo, vozimo se u automobilu, grijemo kuću, stvaramo otpad itd.

Kad bi se Zemljina površina jednako podijelila među svim ljudima, svatko bi dobio 1,8 hektara zemlje s pripadajućim prirodnim resursima. Međutim, danas svaka osoba troši resurse koji odgovaraju prosjeku od oko 2,2 hektara. U globalnoj perspektivi to znači da već sada trošimo 22 posto više nego što nam planet može ponuditi. Razliku posuđujemo od budućih generacija. U Europskoj Uniji svatko troši prosječno 4,7 hektara, pa je ekološki dug po stanovniku već dosegnuo 3 hektara. Berlin, s populacijom od 3800 stanovnika po kvadratnom kilometru, pokrivao bi površinu veličine cijele istočne Njemačke, dok bi London s više od 4700 stanovnika po kvadratnom kilometru bio dvaput veći od cijelog Ujedinjenog Kraljevstva.

Kako bi se stanovnici svijeta upoznali s problemom pretjerane potrošnje prirodnih resursa, zagađenja i razaranja prirodnog okoliša, već nekoliko godina slavimo *Dan ekološkog duga*. Od tog dana pa do kraja godine, živimo u ekološkom prekoračenju, posuđenom od ostatka planeta i budućih generacija. Prema globalnom prosjeku taj dan se na cijeloj Zemlji obilježava 9. listopada, a u pojedinim zemljama prema nacionalnom prekoračenju, npr. u Slovačkoj 11. studenoga, u Austriji 1. listopada, u Poljskoj 5. kolovoza, u Njemačkoj 29. svibnja, u UK 16. travnja, a u Nizozemskoj već 2. ožujka.

Zeleni grad u Europi - Europa u zelenom gradu

Međugradska suradnja razvija se u Europi već desetljećima.

Sve više europskih gradova, u kojima živi više od 70 posto europske populacije, počinju međusobno surađivati - povezivati ljude, dijeliti resurse, znanje i iskustvo.

Ta suradnja javlja se u raznim oblicima. Oko 30.000 gradova sudjeluje u *bliznac-programima*, mnogi razvijaju tematske mreže, neki rade zajedno na specifičnim prekograničnim projektima.

Jedan je od najvećih europskih prioriteta u nekoliko posljednjih godina je ozelenjavanje gradova. Krovovi se masovno prekrivaju zelenilom, pa nove zgrade vraćaju krajoliku barenm travnjake koje su uništile. Uzrok je tomu i sve veći broj zelenih političara u lokalnim vijećima. Poboljšanje kvalitete života kroz ekološki održivi razvoj i modernizaciju glavna je zadaća mnogih europskih mreža.

Te mreže su:

- *The Climate Alliance* (klimatski savez) koja djeluje na području preventive klimatskih promjena, te za zaštitu zajednica najugroženijih prirodnim katastrofama
- *Car Free Cities* (gradovi bez automobila) koja promovira ekološki prijevoz i zelenu mobilnost
- *Healthy Cities* (zdravi gradovi) koja podržava zdrav život i preventivne zdravstvene mjere
- *The Slow City Network* (mreža sporih gradova) koja se bori za visoku kvalitetu gradskog života, što se može postići stvaranjem prijateljske atmosfere i usporavanjem životnog ritma.

Jeste li znali?

- više do 500 regionalnih i lokalnih vijeća povezanih u *Vijeću europskih gradova, općina i regija*, potpisnici su Europske povelje jednakosti muškaraca i žena u lokalnom životu.
- godine 1985. Atena je postala prva europska kulturna metropola, što je stvorilo temelj za europsku inicijativu multikulturalnog kontinenta. Godine 2000. Krakov i Prag postali su prve kulturne metropole Srednje i Istočne Europe.

Jeste li znali?

- Margaret Thatcher, konzervativna britanska premijerka tijekom osamdesetih, skovala je slogan TINA - *There Is No Alternative* kojim je ustvrdila kako nema alternative korporativnoj neoliberalnoj globalizaciji. Antiglobalistički pokret koji se od devedesetih razvija po cijelome svijetu ima drukčiji slogan - **Another world is possible** - moguć je drukčiji svijet. U tomu aktivno sudjeluju zelene stranke kritikom neoliberalizma i korporativne globalizacije koja očigledno vodi u kaos. Današnja globalna financijska i ekonomska kriza izravna je posljedica neoliberalnog kapitalizma i ne može se riješiti primjenom njegovog instrumentarija.
- zeleni ističu potrebu za globalnom zaštitom ljudskih prava, posebno prava žena i djece, mirno rješenje sukoba, mjere za prevenciju klimatskih promjena i zaustavljanje razaranja bioraznolikosti. Pozivamo na demokratsku kontrolu svjetskih financijskih institucija poput IMF-a i Svjetske banke, te demokratsku kontrolu pravila svjetske trgovine kojom trenutno upravlja nedemokratska Svjetska trgovinska organizacija.

Globalizacija u zelenom gradu

80 posto ljudi koji žive u gradovima Europske Unije imaju golem utjecaj na globalizacijski proces koji nam mijenja svakodnevni život.

Stalno slušamo o globalizaciji, čiji je dominantni model korporativni neoliberalizam koji igra veliku ulogu u iskorištavanju ljudi i razaranju prirode. Zeleni se ne protive globalizaciji već podupiru drukčiji globalizacijski model - pravednu trgovinu, globalizaciju ljudskih prava, zaštitu globalnih prirodnih resursa, globalizaciju znanja, itd.

Te vrijednosti se mogu zagovarati na međunarodnoj razini i na razini gradova.

U sklopu poticanja razvoja alternativnog globalnog grada, zeleni vas potiču da:

- otkrijete je li vaš grad usvojio lokalne smjernice zaštite globalne klime
- potaknete inicijativu da vaš grad postane blizanac nekom manje imućnom afričkom, južnoameričkom ili azijskom gradu. U globalnom selu Europljani moraju pokazati solidarnost!
- kupujete proizvode *pravedne trgovine* i da pritisnite lokalnu vlast neka to čine i oni. Ljudi zaposleni u proizvodnji takvih proizvoda pravedno su plaćeni i imaju šansu poboljšati kvalitetu svojeg života, te razvijati održivost.
- stupite u kontakt s ekološkim grupama i grupama za ljudska prava ili mir. Dajte podršku njihovim međunarodnim kampanjama i potaknite na to lokalnu vlast.
- pokažite svojem gradu da će mu *alterglobalno* ponašanje dati imidž internacionalnog prestiža.

Zeleni grad na internetu

Zelena Lista: www.zelena-lista.hr

Zelena Lista Zagreb: www.zeleni-zagreb.org

Zelena Akcija: www.zelena-akcija.hr

Zelena Istra: www.zelena-istra.hr

Portal Ekologija: www.ekologija.hr

Alert - nezavisni magazin za okoliš: www.alertonline.org

Okolišna nevladina organizacija Sunce: www.sunce-st.org

Kneja - društvo za kulturu i suživot s prirodom iz Čakovca: www.kneja.hr

PCAP - međunarodna mreža organizacija za zaštitu prirode i okoliša: www.pcap.hr

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva: www.mzopu.hr

DOOR - društvo za oblikovanje održivog razvoja: www.door.hr

Car-free Cities: www.carfree.com

Climate Alliance: www.localclimateprotection.eu

Climate Change Campaign: www.stopclimatechange.net

Energie Cités: www.energie-cites-eu

Eurocities: www.eurocities.org

European Cyclists Federation: www.ecf.com

European Green Gender Observatory: www.eggogreens.org

European Green Cities Network: www.europeangreencities.com

European Green Party: www.europeangreens.org

European Mobility Week: www.mobilityweek.eu

Federation of Young Europeans Greens: www.fyeg.org

Global Greens: www.globalgreens.org

Green Economic Institute: www.greeneconomics.org.uk

Green Group in the European Parliament: www.greens-efa.eu

Join the Food Revolution: www.eat-better.org

Local Governments for Sustainability: www.iclei-europe.org

Slow Cities: www.cittaslow.net

Slow Food: www.slowfood.com

Sustainable Cities and Towns Campaign: www.sustagivable-cities.eu

Želite li učiniti svoj grad zelenijim?

Napravimo to zajedno!

Kontaktirajte nas - zeleni su svugdje u Europi!

Naslov izvornika: **The Green City of the New Generation**

Autori: **Dariusz Szwed** www.szwed.zieloni2004.pl

Beata Maciejewska www.maciejewska.zieloni2004.pl

Izdavač izvornika:

Baltic Network of European Green Party (www.balticgreens.net)

with contribution of European Parliament (www.europarl.europa.eu)

European Green Party (www.europeangreens.org)

Wiertzstraat 31, B-1500 Brussels, Belgium

Tel.+32 2 626 07 20 ; fax: +32 2 626 07 29

Europeangreens@europeangreens.org

Brussels 2007

Izdavač za Hrvatsku: Zelena lista (www.zelena-lista.hr)

(uz potporu Swedish Green Forum, Švedska

i Duurzame Stifting Solidaritet, Nizozemska)

Prevela na hrvatski jezik: Valentina Toth

Lektura: Lidija Orešković

Uredio: Tomislav Toth

Grafički dizajn: Valentina Toth

Tisak: Art studio Azinović

Fotografije:

Str 5: Mate Ramov (Pozdrav Suncu)

Str 3: Tomislav Valent

Str 7: Yarik Mission (gornja slika)

Str 4, 6, 8, 17, 19: Tomislav Toth

str 20: Juan Santiago

str 22: Luo Chuan

Sve ostale fotografije: Valentina Toth

Ova publikacija izdana je pod Creative Commons licencom: "Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 3.0 Hrvatska" (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/hr/>). Slobodni ste umnožavati, distribuirati i javnosti priopćavati djelo za nekomercijalne namjene, pod uvjetom da navedete izvor i autore publikacije.

Publikacija je dostupna na adresi www.zelena-lista.hr/zeleni-grad

Zeleni političari u gradu

Zeleni političari govore i djeluju na ostvarenju zelenog grada:

- podržavamo demokratske i okolišno prijateljske građanske inicijative i vodimo naše vlastite političke kampanje bazirane na tim ciljevima;
- izlazimo na ulice kad smo nezadovoljni i organiziramo demonstracije za ono u što vjerujemo (Dan žena, Dan planeta Zemlje, Gay Pride i sl.);
- govorimo o zelenoj politici, organiziramo debate i sastanke na tu temu;
- mislimo na potrebe budućih generacija - u našim političkim prijedlozima često govorimo o budućnosti svijeta između 2050 i 2100;
- vodimo kampanje za ljudska prava, kako u Europi tako i u drugim dijelovima svijeta;
- mnogi od nas, iako političari, aktivno su angažirani u nevladinim organizacijama;
- sudjelujemo na izborima jer vjerujemo da je zelena politika ključ rješenja za sadašnje i buduće probleme, na lokalnoj i globalnoj razini.

Ova lista je otvorena za nove ideje. Kontaktirajte nas ako želite biti zeleni političar.

Zeleni grad je moguć!

Zeleni zastupaju nov način života

Širom Europe zeleni promoviraju promjenu životnog stila, nešto o čemu ovisi naša zajednička budućnost. Svjesni smo da su naš svakidašnji život i jednostavne akcije od najvećeg značenja i zato:

- nudimo bicikle, pješaćenje i javni prijevoz - tramvaje, autobuse i željeznice;
- smanjujemo naše mesne obroke jer smo zabrinuti za svoje zdravlje ali i za život životinja. Zato nas možete naći u vegetarijanskim restoranima;
- često kupujemo organsku, sezonsku i lokalno proizvedenu hranu koja je bolja i za nas i za okoliš;
- primjenjujemo nediskriminacijski jezik, odnosno upotrebljavamo ženske nastavke tamo gdje je potrebno jer znamo da je jezik važan element javnog prostora;
- protivimo se svakom nasilju i kršenju zakona;
- izbjegavamo kupovati stvari koje nam nisu potrebne, kupujemo etički i okolišno prijateljske proizvode;
- štedimo vodu - naše slavine ne kaplju;
- smanjujemo otpad - primjerice upotrebom trajnih vrećica umjesto plastičnih ili odvajanjem upotrebljivog otpada;
- štedimo energiju zamjenom običnih žarulja štednima i isključivanjem uređaja umjesto da ih ostavljamo u stand-by modu;
- mnogi od nas ne puše, a zeleni pušači poštuju prava nepušača.

